

Görüşme Makalesi

Türk müzik eğitimi ve araştırmalarının kurumsal açıdan gelişimi üzerine Prof. Dr. Erhan Özden ile görüşme

Hasan Said Tortop¹

Makale Bilgisi

Geliş: 19 Aralık 2024
Kabul: 29 Aralık 2024
Online Yayın: 30 Aralık 2024

Anahtar Kelimeler

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar
Üniversitesi
Erhan Özden
Türk müziği
Türk müziği araştırmaları

2822-3195 / © 2024 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Türk müziği, tarihsel, coğrafi ve kuramsal boyutta dünyayı derinden etkileyen bir müzikal kültürdür. Türkiye’de 2017 yılında kurulan Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk müziğinin gelişiminde çok önemli bir misyonu yüklenmiştir. Prof. Dr. Erhan Özden, halen hem sanatçı yönü hem de akademik yönü itibarıyla Türk müziğine katkılar sunmasının yanında bu kuruma yön vermektedir. Prof. Dr. Erhan Özden’in çalışmalarına bakıldığında Osmanlı dönemi müzik okulları ve dersleri, Osmanlı dönemi müzik cemiyetleri, Türk müzik eğitimi, ney eğitimi gibi konular dikkat çekmektedir. Türk müzik eğitiminin kurumsallaşması konusunda çalışmalarının yoğunlaştığı görülmektedir. Bu görüşmede; Türk müziğine sanatsal ve akademik katkının anlamı, Osmanlı’daki müzik eğitiminin kurumsallaşmasında günümüzde alınabilecek yönler, Türk müziğinin en iyi gelişim ortam ve olanaklarının ne olduğu, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi’nin hedefleri, Türk müziği araştırmacılarının problemleri ve öneriler, Türk Müziği dergisinin gelişimine yönelik öneriler konularında Prof.Dr. Erhan Özden’in görüşleri alınmıştır.

Makaleye atıf için

Tortop, H.S. (2024). Türk müzik eğitimi ve araştırmalarının kurumsal açıdan gelişimi üzerine Prof. Dr. Erhan Özden ile görüşme. *Türk Müziği*, 4(4), 379-386. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14602772>

Fotoğraf 1. Prof.Dr. Erhan Özden (Web 1, Web 2)

Dr. Hasan Said Tortop: Değerli hocam şu an Türk müziğinin eğitimi açısından dünyadaki en önemli kurum olan Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi rektörüsünüz, bu görevinizin ötesinde, Prof.Dr. Erhan Özden’i Türk müziği ve araştırmalarına katkısı açısından en kısa ve özlü bir şekilde tanımlar mısınız? Gerçekten Türk müziğine hem sanatsal hem de bilimsel açıdan katkının anlamı nedir? Açıklar mısınız?

Prof. Dr. Erhan Özden: Müzik türlerinde asıl olan şey geçmişin hazinesi ile geleceğe birtakım miraslar bırakmaktır. Aslında en önemli katkılar ya da kazanımlar geçmiş mirasın sağlıklı bir şekilde tevarüsüdür. Aslında konservatuvarın tanımında da bunu görebiliriz (Özden, 2013a:20).

Sanat alanına akademik alandan bir bakış açısı var, bir de alaylı-icracı bakış açısı var. Akademik taraftan baktığımızda, rasyonel, somut ve nitelikli incelemeleri ve betimlemeleri ortaya koymak gerekiyor. Alaylı olarak baktığımızda ise sanatın burada biraz daha temsil fonksiyonu ortaya çıkıyor. Her ikisini yani icra ve akademiyi bir araya getirdiğinizde katkı açısından kalite artıyor.

Beklentilerde müteviziliği esas almak lazım. Ancak sanat beklentisini de artıran bir durum, akademik ve icra yönünün birleşmesi. Sanatı estetik olarak en üst düzeyde ortaya koymak için icracı ve akademisyenin estetik açıdan en üst düzeyde çalışma yapması lazım.

Birçok kuramcı (Safiyuddin Urmevi, Rauf Yekta, Suphi Ezgi, Saadeetin Arel gibi) ülkemiz topraklarında yetişmiştir². Bu noktada oldukça şanslıyız. Türk müziğinin sıkıştığı noktaya sosyolojik ya da teknik alandan baktığımızda teknik alanda bir sıkışmışlığın olmadığını söyleyebiliriz. Bu noktada Türk Müziği tekamülünü büyük oranda tamamlamış diyebiliriz. Türk müziği repertuvar bakımından sözlü müziğin önde geldiği bir türdür. Divan edebiyatının etkisiyle edebi ve fonetik bakımdan oldukça gelişmiştir. Yirmi birinci yüzyılda sosyolojik açıdan dijitalleşmenin etkisinden kaynaklanan bir durumdan bahsedebiliriz. Hem özelde hem genelde. Artık tüm alanlarda bu sorunu görebiliyoruz. Klasik batı müziğinde de var bu sorun. Gençlerin temayülü bir zaman sonra oluşuyor. Gençlerdeki bu ilgi düşüklüğü durumu konusunda, çağın ruhunun önemli olduğunu anlamak gerekiyor. Çağımızda günlük alışkanlıklarınız sizin sanat anlayışınızı da etkiliyor. Müzik tüketimini de şekillendirebiliyor. Bu yüzden Türk müziğine, gençler geçmiş dönemin müziği olarak bakıyor olabilirler. Gençlerin %10-15 gibi bir kesiminin Türk müziğini dinlemesi durumu, bence geçmişte de böyle olabilir. Örneğin 19. yüzyılda o dönemde de İtri dinleme oranı gençlerde böyleydi belki. O dönemde gençler basit melodilerle kulaklarını süslüyorlardı. Fakat alternatif farklı imkanlar olmadığı için insanlar da verilen şeylerle haz almak durumunda kalıyordu. O yüzden Türk müziğinin gelişmişlik düzeyine teknik anlamdan ziyade sosyolojik açıdan bakmak lazım, bunu Avrupa müziği açısından da aynı şekilde değerlendirebiliriz. Amerika'da Rusya'da yani küresel ölçekte klasik sanatlar dijitalliğin etkisi açısından değer kaybı değil ilgi kaybına maruz kalmış durumdadır.

Henüz gençlerin bilgilerinin artırılması ise kendilerini etkileyen karizmatik şeyler, örneğin rol model alma gibi unsurlarla da ilişkili olabilir.

Ayrıca, ağaç yaşken eğilir meselesi var. Bunun için genç yaşta Türk müziğinin derinlik ve güzelliği ile tanışmalı çocuklarımız. O yüzden üniversitemiz bünyesinde ilkökul, ortaokul ve lise açtık. Bunu yapmaktaki temel amacımız 6-7 yaşından itibaren çocuklarımızı kaliteli müzik ile tanıştırmaktır. Örneğin 30 yaşına kadar leziz bir yemek yememiş birine kaliteli yemeği beğendiremeyebilirsiniz. O haz ve estetikle erken yaşta tanışmalı. Çocuğun yaşadığı ortam da çok önemli. Çocuk müzik, sanat, estetik gibi şeylerin olduğu ortamlarda yetişmeli. Bunu sadece devletin okullaşması ötesinde aile ortamına da taşımak çok önemli. Ailenin çocukta müzik yeteneğinin ve estetik duygularının gelişmesindeki rolü oldukça önemlidir.

Türk müziğine katkı anlamında, Türk dizilerinin yurtdışında oldukça etkili rolü olduğunu görüyorum. Yurtdışında da gençlerin Türk dizilerinden Türk müziğini sevmelerine katkısını görebiliyorum. Peki biz müziği nasıl ihraç edeceğiz? Küresel düzeyde sizin Türk müziğinden kastınız, Anadolu'daki aşık ya da halk müziği mi, makam müziği ya da Osmanlı müziği mi? Şu an hepsinin ortak temsilini ortaya koyacak çeşitli denemeler yapılıyor. Örneğin, Türk Dünyası Müzik Topluluğu gibi. Türki devletlerden temsillerin olduğu, bu gibi çalışmalar insanları bir araya getirebilir. Buralarda eski ya da yeni eserler icra edilebilir. Bu çalışmalar sayesinde insanlar bir araya gelebilirler.

Şimdi artık teknolojik gelişmelerle etki ve yaygınlığı artırmak kolay. Youtube kanalları var. Çalışmaları milyonlarca izleyiciye taşıyabilirsiniz. İyi müzik dinleyicisini de oralarda hedefleyebilirsiniz. Aslında, burada iyi müzik dinleyicisi kavramı da önemli bir konu diğer konularla alakalı olarak.

Türk müziğinin ihraç edilmesi için ekonomik ve teknolojik boyutu dikkate almak gerekir. Sizin de etkilemek istediğiniz yerlerde olmanız gerekir. Türk müziğinin doğduğu toprakların da tanıtılması ve bilinmesi gerekir. Bu topraklardan çıktı bu müzik, aynı ekmek su gibi. Bu coğrafyanın kaderi ile bu müziğin kaderi aynı. Sizin varlığınızla takip ettiğiniz kader aynı zamanda bu müziğin de kaderi. Çünkü doğumdan ölüme kadar bu müzikle yaşıyorsunuz. Ancak

² Safiyuddin Urmevi, önemli bir müzik teorisyeni olup, O'un ses sistemi ve kuramını temel alan birçok müzisyen yetişmiş ve kitaplar yazmıştır (Toker ve Özden, 2013:114).

sadece bu topraklar değil, Kazakistan'da dinlediğiniz kıl kopuz, Azerbaycan'da dinlediğiniz tar. Benzer keyifleri hazları alıyorsunuz. Bunlarla makamsal benzerlikler çok. Bunlar bizim müziğimize yakın. Bunlar müziğimizi ihraç etmemizde önemli noktalar. Bu zamana kadar Amerika ve Avrupa filmlerini izlerken içindeki müziklerden etkilendik. Şimdi ise madem dünyanın en önemli dizi ihracatçısıyız, bizim müziğimizi de bu yolla ihraç edebiliriz. Bir dönem diziler sayesinde birçok kişi türkü öğrendi. Mesela, şimdi tam hatırlamıyorum ama “İncecikten bir kar yağar”. Dizi ve filmler vasıtasıyla Türk Müziğinin yaygınlaşmasına katkı sunulabilir.

Dr. Hasan Said Tortop: Bazı makalelerinize baktığımızda; Osmanlı yükseköğretiminde müzik, Osmanlı'da müzik, müzik okulları, müzik kitapları gibi konular üzerinde yoğunlaştığınız görülmektedir. Osmanlı müzik eğitiminin kurumsallaşmasında günümüze örnek alınabilecek konular nelerdir? Örneklerle açıklar mısınız?

Prof. Dr. Erhan Özden: Osmanlı'nın son döneminde özellikle Tanzimat'ta³ başlayan bir okullaşma süreci var. O zamanlar Osmanlı'da okul sayısı arttıkça eğitim program ve müfredatları da arttı, dolayısıyla sanat eğitiminin önemi de arttı (Özden, 2016). 1800'lü yılların sonunda yeni açılan rüşdiyye mekteplerinde (Bkz. Özden, 2013a) “Gına”⁴ ismiyle musiki dersleri müfredata girmeye başlıyor⁵ (Bkz., Özden, 2013b). 19 yy sonlarında birçok mektepte⁶ müzik dersleri veriliyor. Asıl mesele formasyon sahibi öğretmenlerde. O dönemde Darumuallimin ve Darumuallimatlar var, oralarda müzik öğretmenleri yetişiyor (Özden, 2016:1096). Burada bir nüans var. O zamanlar biraz daha yakınız Fransa ve Almanya'ya. Oradan müzik eğitimi alan müzik öğretmenlerinin etkisiyle Avrupa müziğinde eğitimler veriliyor. Ancak burada Türk müziğinden söz etmek mümkün değildir. Peki Türk müziğini okullarda, Türk müziği eğitimi olarak görebiliyor muyuz? Çok az. Örneğin Darüşşafaka'da var (Özden, 2014:102). O zamanlar Zeka-i Dede, Hafız Ahmet efendiler var⁷. Osmanlı'da yeni modern okullarda Türk müziği eğitimi yok. O zaman her anlamada Osmanlı yönünü batıya dönmüş durumda. Peki halkın müzik ihtiyacı nasıl karşılanıyor dersek, biraz daha mevlevihaneler⁸, konaklar, kahvehanelerde⁹ aşıklık geleneği devam ediyor. Meşk¹⁰ dinliyorlar. Tanburi Cemil bey dinleyebiliyorsunuz. Bu durum zevkiselim ile alakalı. 1800'lü yılların başından itibaren batı müziği eğitimi veriliyor, bunlardan sonra 1916'de Darü'l-elhan¹¹'in kurulması ile Türk müziği eğitimi verilmesi mümkün oluyor (Özden, 2013a:19-21). Darü'l-elhan, müzik öğretmeni yetiştirmek için kuruluyor. Maarif tarafından bu işi yapmalarına sonra izin verilmiyor. Darülfünun'a bırakılıyor. Arkasından pek çok okul açılıyor. Mehteri ayrı tutuyoruz 1826'ya kadar. Mızıkı-ı Humayün¹² oluncaya kadar devam ediyor. 1850-60 yıllarında da askeri müzik konusunda orduda Türk müziğinden söz edemiyorsunuz. Devlet Türk müziği ve sanatlarından elini çekmeye başlıyor. Abdulaziz'in batı ülkelerine ziyaretlerinden sonra batı müziğine ilgisi artıyor, azınlıklara musiki cemiyeti kurulmasına izin veriyor¹³ (Özden, 2013c; Özden ve Bülbül, 2015). Osmanlı, doğuda, batıda, güneyde vs. Osmanlı dönemi müziği için halk müziği eğitiminden de söz edemeyiz. Darüelhan'ı saymazsak yüz yıllık bir tarihi geçmişte Türk müzik eğitimi kamu kurumlarından tamamen men edilmiştir. Ta ki 1976'da İstanbul Üniversitesi bünyesinde Türk Müziği Devlet Konservatuarı kurulana kadar. Ben 45 yaşındayım 7-8 yaşında başladım müziğe. Dokuz yaşında bağlamam vardı. Şu an Türkiye'de çok iyi icracılar, çok iyi hanendeler, çok iyi kadın erkek vokal sesleri, çok iyi vokalistler var. Yörelere ait gırtlakları, hançereleri o kadar iyi ki. O zaman bizim icracı

³ Osmanlı'nın 1839'daki Tanzimat Fermanı sonrası modern eğitim kurumlarında fen ve sanat alanı öğretimindeki reformların çoğunluğunu Batı'lı çehreye bürünmüş olduğu görülebilir (Özden, 2016)

⁴ Gına, Gına musikisi, Musiki, gibi adlarla dersler açılmıştır, ancak oğunluk Gına şeklindedir (Özden, 2014)

⁵ Osmanlı döneminde 19.yy sonrasında müzik ders kitaplarını yayınlanması ve okutulmasında büyük bir ivme kat edilmiştir. Konuyla ilgili detaylı okumalar için Özden, (2013b)'ye müracaat edebilirsiniz.

⁶ Bunlar; Özden, (2013a)'da Konservatuar niteliğinde olanlar; Dârü'l-bedâyi Tiyatro ve Mûsikî Mektebi, Dârü'l-elhan Mûsikî Mektebi, Dârü'l Mûsikî-i Osmani Mektebi ve Maârifeye Bağlı Diğer Mûsikî Okulları; Bahriye-i Şâhâne Mûsikî Mektebi, Terakki-i Mûsikî Mektebi, Dârü't-tâlim-i Mûsikî Mektebi, Mûsikî-i Osmani Hanımlar Dershanesi, Paul Lange Mûsikî Mektebi şeklinde yer almaktadır.

⁷ Muallim Kazım Bey ve Abdülkadir Töre gibi isimler de ulunmaktadır (Özden, 2014:103)

⁸ Mevlevihaneler müzik eğitimi verilen önemli kurumlar arasındadır (Toker ve Özden, 2013)

⁹ Ayrıca Rauf Yekta Bey “Esâtiz-i Elhân” adlı eserinde meşk ve derslerin havanın güzel olduğu yaz aylarında açık havada ve kahvehanelerde yapıldığını da belirtmektedir (Toker ve Özden, 2013:112)

¹⁰ Meşk, Türk musikisinin en eski eğitim sistemidir (Toker ve Özden, 2013)

¹¹ Nağmeler evi, anlamında olup, Osmanlı'da kurulan ilk sistemli konservatuardır (Özden, 2013a)

¹² Askeri müzik eğitimi verilen kurumdur (Toker ve Özden, 2013:115)

¹³ Osmanlı'da 19 yy sonlarına doğru azınlıkların haklarına yönelik iyileşmelerden biri de dini musiki cemiyetlerin kurulmasına izin verilmesidir. Bu konu ile ilgili detaylı okuma için Özden (2013c)'ye müracaat edebilirsiniz.

problemimiz yok, çalgılarımız çok gelişmiş durumda. Teknik açısından da iyiyiz. Sorun izleyici ve dinleyici noktasında. Bu durum eğitimle de çok alakalı. Alışkanlıklarla ilgili aynı zamanda. Sanat nazlıdır. Sanatın peşinden koşarsanız keyif alırsınız. Bunun gelişmesi lazım. Bir halk müziğinin milyonlarca dinleyicisi olabiliyor artık. Biraz kolektif öğretimde sıkıntılarımız olabilir.

Dr. Hasan Said Tortop: Türk müziği hangi ortam ve olanaklarla gelişir? Anahtar kavramlarla açıklar mısınız?

Prof.Dr. Erhan Özden: Ben bundan 20-25 yıl önce bir dost meclisinde biri “okumak lazım” demişti. Bir arkadaş ta “müzikle okumanın ne ilgisi var gibi bir serzenişte bulunmuştu”. Bu söz beni oldukça şaşırtmıştı. Okuma ve bilinçlenme, farkındalık oluşturma, derinleşme meselesi çok önemli, müzik ve sanatla ilgilenen biri için. Bir müziği dinlediğinizde, sanatçının donanımının ve arka planının bilinmesi gerekiyor. İşte bu eğitimle olur. Örneğin, Tıp nasıl gelişti ülkemizde? Tıp fakülteleriyle ve şu anda dünya ile yarışıyor. Hukuk nasıl gelişti? Hukuk fakülteleri ile. Yani, her disiplin kendi alanındaki kurumsallaşma ile gelişiyor. Müzik konusunda salt halkın Türk müziğine beğenisinin oluşmasını bekleyelim ile olmaz. Bu alanda da okullarımızın artması gerekiyor. Şu an Türkiye’de 120’yi aşkın güzel sanat lisesi var. Tabi artık bunu nasıl ortaokul ve ilkokul düzeyinde yaygınlaştırabiliriz? Bunu düşünmemiz lazım. Bazı konservatuarlarımızın ortaokul düzeyinde öğrencisi var. Bu daha da artırılmalı. Toplum olarak sanat ve müzik alanında daha iyi durumda olmamız ekonomik gelişmelerle de ilgili. Ne ilgisi var? Şu ülke fakir ama sanatta iyi? Denebilir. Ancak sanata geçmişin tekrarı olarak ve korumacılığı olarak bakabilirsiniz, ancak sanatın artık teknolojik ve ekonomik gelişmelerle de çok ilişkili olduğunu görüyoruz. İnsanlar kaliteli zaman ayırmalı sanata. Benim görüşüm her evde bir müzik enstrümanı -o ailede çalınsin çalınmasın- bulunmalı. Her çocuk o çalgıyı dünyayla tanışması ile birlikte görsün, öyle büyüsün. Bu bir kültürlenme meselesi. Bir şey aklımdan hiç çıkmaz. Malum arşivcilik eskiden çok önemliydi ve Türk devlet büyüklerimizin fotoğraf arşivlerini incelemiştim. Bir fotoğraf bir düğünle ilgiliydi. Anadolu’da bir düğünün fotoğrafıydı. Kızın çeyizinde atın sırtında ud var. O genç kız ud çalıyor. O geçmiş zamanda o udu yapmak zor. Tamam geçmişle karşılaştırmak istemiyorum ama bunlar güzel örnekler.

Müziğin gelişiminde çalgı önemli. Çalgıların yapıldığı güzel sanat liseleri ya da çalgı yapım atölyeleri kurulabilir. Biz bunu üniversitemizde kuruyoruz. Bunlar önceki verdiğim örnekte olduğu gibi herkesin bir enstrümanın da olmasını sağlayabilir. Şu an yapılan bir enstrüman ile önceki halinde değişimleri görebiliyoruz. Teknoloji de gelişiyor. Ancak onların yapımında değişmeyen şey sanattaki estetik ve disiplinin muhafazası. Bunların korunması sanatın da değer bulması demektir.

Dr. Hasan Said Tortop: Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, hangi açılardan farklı ve bu farkı derinleştirmek için hedefleri neler?

Prof.Dr. Erhan Özden: Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinin bütün bölümlerinin, fakültelerinin türü sanatla ilgili olması temel farkı. Bizim en önemli farkımız bu. Ancak diğer farkımız, biz de akademik yönü olan 140 öğretim elemanı var. Birçok sanat üniversitesinde durum bu şekilde değil. İyi çalışırsanız, güzel çizerseniz bir çok üniversitede hoca olabiliyorsunuz.

Hedefimize gelince, Anadolu o kadar zengin bir medeniyet, müzikle ilgili de çok şey var. Biz bu toprakların tınısını çok iyi duyurmalıyız. Turizm çok önemli mesela. İnsanların bakışında sanat ve estetik olarak ortaya koyduğumuz şeyleri de turizmle sunmalıyız.

Üniversitemizde müzik ilkokulu, çok güzel şeyleri yapıyor. Altı yaşında bir çocuk okula geliyor, müzikle tanışıyor, bu çok hoş bir durum.

Çok iyi sanatçı figürlerini yetiştirmek en önemli hedeflerimiz arasında, bu kişiler 2-3 dili çok rahatlıkla konuşabilecekler ve ülkemizi temsil edecekler. Hem sanatsal yönü hem de akademik yönleri olacak bunların. Bunlar misyonlarımızdan bazıları.

Çok tercih edilen bir üniversite Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi. Yabancı öğrenci ve hoca çalışmaları kapsamında farklı programlarla alışverişimiz oluyor. Bu tematik alanda Erasmus Programından faydalanmaktayız. Türki cumhuriyetlerdeki üniversitelerle de işbirliği içindeyiz. Ayrıca sanat üniversiteleri birliği kurduk ve başkanlığını

yapıyoruz. Bugüne kadar pek çok toplantı yaptık ve birbirimizle kaynaştık. Bu kapsamda konserler, festivaller yapıyoruz. Öğrenci transferleri gerçekleştiriyoruz. Farklı burs ya da durumlarla üniversitemizde yaklaşık 100 civarında uluslararası öğrenci öğrenim görüyor. Biliyorsunuz Türkiye, uluslararası öğrenci konusunda dünyada ilk sıralarda (ilk 10'da). Bu muhteşem bir durum. Biz üniversite olarak %10 uluslararası öğrenci sayısını çoktan yakalamış durumdayız.

Dr. Hasan Said Tortop: Değerli hocam Türk Müziği birçok üniversitemizde yer alan önemli bölümlerden biri ve birçok Türk müziği araştırmacısı bu bölümlerde çalışmaktadır. Türk müziği araştırmalarında gördüğünüz temel problemler nelerdir? Türk müziği araştırmacılarının problemleri neler? Bunlara önerilerinizi bizlerle paylaşabilir misiniz.?

Prof. Dr. Erhan Özden: Türk müziği araştırmacısı, örneğin müzik tarihi araştırması yapıyor ya da araştırması aynı zamanda tarih alanına da giriyorsa, ciddi bir zorlukla karşılaşabilir. Bu araştırmalar çok uzun tarihlere kadar sarkabilir. Bu durumda farklı birçok dile de araştırmacının hakim olması gerekiyor. Evet arşivlerin dijitalleşmesi süreçleri araştırmacılar için olumlu gelişmeler. Ancak sadece kurumsal arşivler değil, incelenmesi gereken kişisel arşivler de var. Bu arşivleme çalışması gittikçe arttı. TRT'nin, üniversitelerin, ISAM'ın¹⁴ arşivleri mesela. Hatta bizim üniversitemiz de bu konuda yeni çalışmalar yapmaya başlıyor.

Bu arşivlerden verileri bulmak ve araştırma yapmada başka sorunlar da var. Bu arşivlerde veri toplarken tapu, ticaret ve sicil kayıtlarından başka bir şeyler bulabilir misiniz ona bakıyorsunuz. Geçmişte direkt müzik belgesi bulmak kolay değil. Sadece Osmanlıca bilmeniz de yeterli değil. Evkaf nedir? Maârif ve nafia gibi zamanın kurumlarını da bilmeniz gerekiyor. Belgelerin nerede ve nasıl tutulduğunu da bilmeniz gerekli. Bu bir ofisten oturarak yapabilecek şeyler değil. Türk müziği araştırmacısının birçok donanımının olması gerekiyor.

Diğer bir konu ise saha çalışmaları, derlemeciler. Muzaffer Sarısözen, Rauf Yekta ve Bala Bartok'tan günümüze kadar devam eden bu çalışmalar, bilinmeyen müzik parçalarını ortaya çıkarmayı amaçlıyor. Bunlar kolay işler değildir. Örneğin organoloji çalışmaları da öyle. Her bölgede yüzlerce çalgı var. Çalgılar icra edildikleri bölgenin kültürel kodlarını taşıyor mesela. Bunlar araştırmalarda göz önünde tutacağınız şeyler. Birçok kültürel aktarımı kodlamanız ve analiz etmeniz gerekiyor. Bu saha çalışmalarında maliyetler yüksek olduğu gibi, o toplumla da iletişime geçmeniz gerekmektedir. Güven vermeniz gerekir. Bunlar ciddi ve meşakkatli işlerdir. Bir de bazı bölgelere has araştırmaları sadece o bölgelerde yapmanız gerekecektir (Örneğin Tatyana formu gibi).

Toplumla ilgili araştırmalarda sosyolojinin araştırma becerilerine de hakim olmanız gerekmektedir.

Dr. Hasan Said Tortop: Türk Müziği dergisi, dört yıldır sadece Türkçe ve Türk Müziği araştırmalarını yayınlayan bir akademik dergidir. Dergimiz sadece Türkiye değil, Türk dili konuşulan ülkeler için de birleştirici bir rol üstlenmek için kurulmuştur. Türk Müziği dergisine yayın politikaları konusunda önerileriniz neler olabilir?

Prof. Dr. Erhan Özden: Şimdi öncelikle yapılan bu iş çok kıymetli. Çünkü bunlar nihayetinde maddi dönüşlerle yapılabilecek şeyler değil. Bunlar kültürümüze katkı sağlayan çalışmalar aynı zamanda. Kültürel çalışmaları herkes üstlenmeyebilir. Bu işlerde fedakarlık gerekiyor. Ben de bir zamanlar bu tür şeyleri yaptım, insanların ne kadar zahmetlere katlandığının farkındayım.

Eğer bu dergiciliği temel ilkelerinizle, kalite ölçütlerinizle yapıyorsanız o zaman çok daha zor olduğu açıktır. Bu dergiyi uluslararası platformlara taşımak da hiç kolay değil. Çünkü bu iş sadece yayıncıların ya da oradaki ekibin de işi değil, aynı zamanda tüm ekiple birlikte yazarların da bunun farkında olmasıyla alakalı. Herhangi bir üniversiteden boş zamanlarımda makale yazayım diye makale yazan bir kitle yok, her yazarın bir amacı var. İşte burada yazarların da yazdıkları makalelerde belli ölçüt ve kriterlerin, standartların yakalanması lazım. Benim görüşüm bu derginin yayın ilkeleri, kalite standartları uluslararası düzeyde olmalı, eğer böyle olursa dergi daha da gelişir. Dışarıdan bakıldığında kolay makale yayınlanabilen bir dergi görünümünde olmamalı. Bir defa zor gözükmeli. Kriterleri ve standartları yakalamak için yazarlar çaba göstermeli.

¹⁴ ISAM: İslami Araştırmalar Merkezi (Web3)

Çok dergi var malum. Bir sayıda 50-100 gibi çok sayıda makale yayınlayan dergiler de var. Tamam akademisyen sayısı artıyor. Türkiye büyük bir ülke. Bu sayılara bakınca ne kadar çokmuş diyemeyiz. Amerika ve Avrupadaki gelişmiş ülkelere göre geride olabiliriz. Bunlar makale üretimi için önemli sayılar ama dergilerin artması ile birlikte araştırmaların ve yazılan makalelerin niteliğinde düşüş olmamalı, onlar da artmalı. Bu noktada kalite ve akreditasyon da oldukça önemli.

Bir diğer konu ise müzik ile ilgili makalelerin direkt o kapsamda (müzik) olmayan dergilere de gönderilmesi durumu var, tabi oralarda bu tür yayınların yapılması daha kolay oluyor. Oralarda da konuya hakim bir değerlendirici ve hakem süreci çok verimli olmayabilir. O zaman alanı; müzik, sanat, kültür, odak noktanız o, ama sosyal bilimler alanındaki geniş kapsamlı bir dergi, müzik alanında çok iyi değerlendirme yapamayabilir.

Bir de dergilerin bağlı olduğu ve indekslendiği yerler var. Bazen ücret ya da para kazanma odaklı da olabilirler, belli bir zümre bu işi bir noktaya getirebiliyor. Nasıl olsa böyle devam edebiliyor deyip, amaçlardan sapabiliyorlar. Yeni bir yönetimle amaçlardan sapmalarda kendini toparlayabilir dergiler. O yüzden dinamik bir dergi editör kuruluna ihtiyaç vardır.

Bir de atıf almayan bir sürü makale var, atıf almadıktan sonra makalenin bir anlamı yoktur. İnsanın makalesine yapılan atıftan aldığı haz çok farklıdır. Sanatçılarda dinlenme sayısı gibi atıf şampiyonu olan akademisyenler var. Bu konu üzerinde durulabilir. Biraz daha interdisipliner yapıdaki araştırmalar ya da makaleler teşvik edilebilir. Türk müziği gibi spesifik bir alan için biraz zor olabilir.

Türk devletlerine göre dergilerimizin indeksleri açısından durumlarının daha başarılı olduklarını görüyorum. Türkiye Cumhuriyetlerinde Avrupa ortaklığı ile birçok üniversiteler açıldığını gördüm. Türkiye de işbirliği ile bu ülkelerde bir çok üniversite açmış durumdadır. Bu sayede birbirimizin tanınırlığının artması ile Türk Müziği dergisinin de gelişebileceğini düşünüyorum.

Dr. Hasan Said Tortop: Teşekkürler katkınız için hocam.

Prof.Dr. Erhan Özden Özgeçmiş

Erzurum doğumlu olan Prof. Dr. Erhan Özden, 2001 yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü'nden mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından aynı fakültede “Türk Mûsiki Nazariyatı” ve “Ney” dersleri vermiş, bu süreçte TRT Erzurum Radyosu Türk Müziği Korosu'nda ney icracısı olarak görev almıştır. Doktora eğitimini Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlayan Prof. Dr. Erhan Özden yurtiçi ve yurtdışında birçok konser ve akademik çalışmalarda yer almıştır. Akademik kariyerine 2005-2009 yılları arasında Atatürk Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak başlayan Özden, 2009-2013 yılları arasında Marmara Üniversitesi'nde yine araştırma görevlisi olarak görev yapmıştır. 2016 yılında İstanbul Üniversitesi'nde doçent ünvanını almış, 2022 yılında profesör kadrosuna atanmıştır. 2014-2019 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 2019-2020 yılları arasında İstanbul Üniversitesi'nde ÖYP Koordinatörü olarak görev yapan Özden, 2020 yılında İstanbul Üniversitesi İtîrî Güzel Sanatlar Lisesi'nin kurucu müdürlüğünü üstlenmiştir. 03.06.2022 tarih ve 31855 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2022/229 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğüne atanan Prof. Dr. Erhan ÖZDEN, 03.06.2022 tarihinde görevine başlamıştır. Prof. Dr. Erhan Özden'in “Osmanlı Maârifî'nde Mûsikî” başlıklı doktora tezi 2015 yılında Türk Tarih Kurumu Yayınları tarafından kitap olarak yayımlanmıştır. 2016 yılında Atatürk Üniversitesi Yayınları tarafından “Erzurumi İlahiler” adlı eseri basılmış ve aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Programları Müdürlüğü tarafından “Ney Öğretim Programı” başlıklı çalışması yayımlanmıştır. 2019 yılında ise Atatürk Kültür Merkezi Yayınları tarafından “Osmanlı Devleti'nin Konservatuarı: Arşiv Belgeleriyle Darülelhan” adlı eseri yayımlanmıştır. Prof. Dr. Erhan Özden, müzik alanındaki çalışmalarıyla birçok albüme imza atmıştır. 2015 yılında yayımlanan “Neyzen I” adlı solo albümünü, 2016'da “Neyzen II” ve 2017'de “Ney&Tanbur” isimli solo albümleri takip etmiştir. 2018 yılında ise “Kemani Haydar Telhüner Şarkıları” albümünde sanat yönetmeni olarak görev almış ve aynı zamanda ney icrasını üstlenmiştir. Prof. Dr. Erhan Özden evli ve iki çocuk babasıdır.

Email: erhan.ozden@mgu.edu.tr **ORCID:** 0000-0002-2768-6204

Yazar Özgeçmişi

Doç.Dr. **Hasan Said Tortop**, İzmir’de doğmuş ve büyümüştür. Manisa Celal Bayar Üniversitesi (CBÜ) Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünü 1998 yılında bitirdi. Aynı yıl fen bilgisi öğretmeni olarak MEB’de göreve başladı. CBÜ’de Fen Eğitimi alanında yüksek lisansını 2001’de bitirdi. Süleyman Demirel Üniversitesi’nde Fizik (fizik eğitimi) doktorasını 2010 yılında bitirdi. Öğretmenliğinin son üç yılında (2008-2011) üstün zekalı çocuklarının eğitim gördüğü Bilim ve Sanat Merkezi’nde çalıştı. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (BEÜ) Eğitim Fakültesi’ne 2011 yılında atandı. BEÜ’de üstün zekalı çocuklar için Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi’ni kurdu (2013), Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) geliştirdi (2013-2015), Üstün Yetenekliler Araştırmaları Dergisi (UYAD) kurdu (2013) ve editörlüğünü yaptı. Üstün yetenekli öğrencilerle ilgili TÜBİTAK projesi (5 yürütücü, 3 uzman-eğitmen) yaptı. Fen eğitimi alanında 2014 yılında doçent oldu. İstanbul Aydın Üniversitesi’nde özel eğitim bölümüne 2017 yılında atandı. İstanbul Esenyurt Üniversitesi’nde çocuk gelişimi bölümüne 2020 yılında atandı. Bu zamana kadar 30 tez danışmanlığı yapmıştır. AÖF Felsefe lisansını 2020 yılında bitirdi. Trakya Üniversitesi’nde 2023 Ekim ayında Engelli Çalışmaları (Özel eğitim) alanında ikinci doktorasını bitirdi. Bu zamana kadar 19 kitap, 100 üzerinde ulusal ve uluslararası makalesi yayınlanmıştır. Halen üstün zekalıları eğitimi ile ilgili iki akademik dergide (Journal for Education of Gifted Young Scientists ve Journal of Gifted Education and Creativity) yürütücü editörlük ve üniversitelerde misafir öğretim üyesi olarak ders vermektedir. Çalışma alanları; fen eğitimi, üstün zekalıları eğitimi, yetenek eğitimi ve özel eğitim şeklindedir. **E-mail:** hasansaidfen@gmail.com **ORCID:** 0000-0002-0899-4033

Google Akademik: <https://scholar.google.com/citations?user=MqAQWXsAAAAJ&hl=tr>

Academiaedu: <https://independent.academia.edu/HTORTOP>

ResearchGate: <https://www.researchgate.net/profile/Hasan-Tortop-2>

Kaynaklar

- Özden, E. (2013a). Osmanlı’nın musiki okulları. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(2), 17-29. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2013.01.02.00013>
- Özden, E. (2013b). Osmanlı Maârifinde okutulan mûsikî kitapları. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(1), 78-104. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2013.01.01.0004>
- Toker, H., & Özden, E. (2013). Osmanlı Devletinde müzik eğitimi veren önemli kurumlar. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(2), 107-128. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2013.01.02.00018>
- Özden, E. (2014). Osmanlı Maârifinde Mûsikî I. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 2(1), 89-107. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2014.02.01.00022>
- Özden, E. (2016). Music in Ottoman higher education. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 4(1), 1093-1099.
- Özden, E., & Bülbül, A. (2015). Music societies that belonged to the minorities in the Ottoman Empire. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 3(1), 101-110. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2014.02.01.00037>
- Özden, E. (2013c). Osmanlı’nın gayrimüslim mûsikî cemiyetleri. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 1(1), 223-235. <https://doi.org/10.12975/rastmd.2013.01.01.0009>

Web siteleri

Web 1. <https://www.mgu.edu.tr/mgu-rektor/>

Web 2. <https://avesis.istanbul.edu.tr/erhan.ozden>

Web 3. <https://www.isam.org.tr/>

Interview with Prof. Dr. Erhan Özden on the institutional development of Turkish music education and research

Abstract

Turkish music is a musical culture that has deeply influenced the world in historical, geographical, and theoretical dimensions. Established in 2017, Ankara University of Music and Fine Arts has taken on a very important mission in the development of Turkish music. Prof. Dr. Erhan Özden, who continues to contribute to Turkish music both artistically and academically, is also directing this institution. When looking at Prof. Dr. Erhan Özden's work, topics such as Ottoman period music schools and courses, Ottoman period music societies, Turkish music education, and ney (reed flute) training stand out. His research seems to be focused on the institutionalization of Turkish music education. In this interview, Prof. Dr. Erhan Özden shared his views on the meaning of artistic and academic contribution to Turkish music, the aspects that can be adopted from the institutionalization of music education in the Ottoman period, the best developmental environment and opportunities for Turkish music, the goals of Ankara University of Music and Fine Arts, the problems and suggestions of Turkish music researchers, and suggestions for the development of the Türk Müziği (Turkish Music) journal.

Keywords: Turkish music, Turkish music research, Erhan Özden, Ankara Music and Fine Arts University